

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין 5.)

סיכומי דף היומי
מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס וזנבניס זצ"ל
גלב"ע כ"ד ניסן תשע"ז

גליון
233

בשכר צניעות שהיה ברחל שלא יתפרסם הדבר ותתבייש לאה ומסרה לה הסימנים - זכתה ויצא ממנה שאול שהיה צנוע, שכתוב 'ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל', ובשכר צניעות שהיה בשאול זכה ויצאה ממנו אסתר. **ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא** הגם שהיה בן אחות אביה - משום ששאלה יעקב אם תינשא לו, והשיבה לו שאביה רמאי ולא יוכל לו, אמר לה: אחי אני ברמאות, ומותר גם לצדיק שכתוב 'עם נבר תתבר ועם עקש תתפל'. **יעקב מסר סימנים לרחל** כדי שאביה לא ירמה אותו ולישא את לאה, כשראתה רחל שלאה תתבייש מסרה לה הסימנים, וזה שכתוב 'ויהי בבוקר והנה היא לאה' - שעד הבוקר לא ידע.

כשהקדוש ברוך הוא פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות, ואם הגיס דעתו משפילו.

ואת מאמר מרדכי אסתר עושה - שהייתה מראה דם גדה לחכמים. **כאשר היתה באמנה אתו** - שהייתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת לנקיות ויושבת בחיקו של מרדכי.

הקציף הקדוש ברוך הוא אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק - שהקציף פרעה על שני סריסיו לעשות רצון יוסף, והקציף עבדים על אדוניהם לעשות נס לצדיק - הקציף בגתן ותרש על אחשורוש לעשות נס למרדכי.

בגתן ותרש שני טרסיים היו והיו מספרים בלשון טורסי, ואומרים: מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו, בא ונטיל ארס בספל כדי שימות, ולא ידעו שמרדכי מיושבי לשכת הגזית היה ויודע שבעים לשונות. וסיכמו שאחד מהם ישמור במשמרתו ומשמרת חבירו, וזה שכתוב 'ויבוקש הדבר וימצא' - שלא נמצא במשמרתו.

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן - אחר שברא השם יתברך רפואה למכה, שאין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה, מה שאין כן אומות העולם מכה אותם תחילה ואחר כך בורא להם רפואה.

ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו כי הגידו להם עם מרדכי ויבקש המן להשמיד את כל היהודים, בתחילה במרדכי לבדו ולבסוף בעם מרדכי היינו החכמים, ולבסוף ככל היהודים.

כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה כיון שמת בו משה, ולא ידע שבז' אדר מת ובז' אדר נולד.

אין אדם היודע לספר לשון הרע על ישראל כהמן, ישנו עם אחד - שאחשורוש ירא לכלותם שאלוקים לא יענישו כפי שעשה לקודמים אמר לו 'ישנו' מן המצוות (שישנים הם מהם ואינם מקיימים אותם. מהרש"א), ו'עם אחד' הם שאף בחכמיהם כן הוא, ואיני עושה קרחה במלכותך מפני שהם 'מפורז... בין העמים', ואין לך הנאה מהם - 'מפורז', הם כפרידה שאינה עושה פירות, ואל תאמר שהם מדינה קטנה כי הם 'בכל מדינות מלכותך', ודתייהם שונות מכל עם' - שאינם אוכלים ושותים מאתנו ולא נושאים מאתנו ומשיאים לנו, 'ואת דתי המלך אינם עושים' - שמוצאים כל השנה לבטלה באומרים שבת היום פסח היום, 'ולמלך אין שוה להניחם' - שאכלו ושתו ומבזו ליה למלכות, שאילו זבוב נופל בכוסו של אחד מהם זורק ושותה ואם המלך נוגע בכוסו של אחד מהם חובט בקרקע ואינו שותה.

גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהם לשקליו, כמו שלמדנו באחד באדר משמיעים על השקלים.

מגילה דף י"ד. יום א' פרשת וארא - כ"ב טבת תשפ"ב

דף י"ד - ע"א

ויאמר המלך להמן, הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך - אחשורוש והמן דומים לבעל התל ובעל החרץ שנפגשו, אמר בעל חריץ לבעל התל מכור לי תילך, והשיבו טול אותה בחנם והלוואי, שאף דעתו של אחשורוש היה להשימים.

ויסר המלך את טבעתו - גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להם לישראל, שכול לא החזירו למוטב ואילו הסרת טבעת החזירים למוטב שמחמתה גזרו עליהם תעניות לתשובה.

ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל, ולא פחתו ולא

מגילה דף י"ג. שב"ק פרשת שמות, שובבי"ם - כ"א טבת תשפ"ב

דף י"ג - ע"א

רבי שמעון בן פזי כשפתח בדברי הימים אמר: כל דבריך אחד הם ואנו יודעים לדורשם - שמזכירים הרבה שמות וכולם אדם אחד הם, ואנו נותנים ליבנו עד שאנחנו יודעים לדורשם.

ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח, ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד' - כל הפסוק מדבר במשה, שגידלתו בתיה בת פרעה וכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, ונקראת 'היהודיה' - שכפרה בעבודה זרה, שנאמר 'ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור' - שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה (לטבילת גרות). ומשה נקרא 'ירד' - שירד מן בימיו, 'גדור' - שגדר פרצותיהם של ישראל, 'חבר' - שחיבר ישראל לאביהם שבשמים, 'סוכו' - שנעשה לישראל כסוכה, 'יקותיאל' - שקו ישראל לקל בימיו, 'זנוח' - שהזניח עוונותיהם של ישראל, 'אבי' 'אבי' 'אבי' - אב בתורה אב בחכמה אב בנביאות.

ואלה בני בתיה אשר לקח מרד' - היינו כלב, אמר הקדוש ברוך הוא: יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא בת פרעה שמרדה בגילולי בית אביה'.

אשר הגלה מירושלים - שגלה מרדכי מעצמו. **ויהי אומן את הדסה היא אסתר'**

לרבי מאיר - שמה אסתר, ונקראת הדסה שצדיקים נקראו הדסים.

לרבי יהודה - שמה הדסה, ונקראת אסתר שהייתה מסתרת דבריה שנאמר 'אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה'.

לרבי נחמיה - שמה הדסה, ונקראת אסתר שהיו אומות העולם קורים אותה על שום אסתהר - ירח שהייתה יפה כלבנה.

לבן עזאי - לא ארוכה ולא קצרה אלא בינונית כהדסה.

לרבי יהושע בן קרחה - ירקרוקת הייתה כהדסה וחוט של חסד משוך עליה.

כי אין לה אב ואם 'ובמות אביה ואמה' - ללמדנו שאפילו יום אחד לא היה לה אב ואם, נתעברה אמה מת אביה, ילדה מתה אמה.

ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת' - אל תקרי 'לבת' אלא 'לבת', וכן הוא אומר באוריה על בת שבע אשתו 'ותהי לו כבת'.

ואת שבע הנערות - שהייתה מונה על ידיהם ימי השבת לדעת מתי הוא שבת. **וישינה ואת נערותיה'**

לרב שהאכילה מאכל יהודי,

לשמואל שהאכילה חתיכות שמינות של חזיר,

לרבי יוחנן שהאכילה זרעונים.

שישה חדשים בשמן המור' לר' חייא בר אבא - סטכת (שמן אפרסמון), לרב הונא - שמן זית שלא הביא שלישי שהיא אנפקינון שסכים אותו ומשיר את השיער ומעדן את הפשר.

בערב היא באה ובבוקר היא שבה - מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו שלא היה משמש מיטתו ביום.

ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה - שלכל אחד נדמית כאומתו.

ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחודש העשירי הוא חודש טבת - שהיו מתכוונים מן השמים לחבכה על בעלה שמפני הצנה נהנה אז גוף מן הגוף.

ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות - ביקש לטעום טעם אשה טעם, ביקש לטעום טעם בתולה טעם.

ויעש המלך משתה גדול' - לפייסה שתגלה לו מולדתה ולא גילתה, 'הנחה למדינות עשה' - הניח המכס שבבילה ולא גילתה, 'יתן משאת כיד המלך' - שלח דורות לשרים בשמה ולא גילתה.

ובהקבץ בתולות שנית' - שלקח עצה ממרדכי, ואמר לו: אין אשה מתקנאה אלא בירך חבירתה, אך אף על פי כן לא גילתה.

דף י"ג - ע"ב

לא יגרע מצדיק עיניו - נותן עיניו במעשה הצדיקים לשלם להם גמולם אף לימים רבים מדה כנגד מדה.

הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה.

נביאים תקנו מקרא מגילה שדרשו - מה מעבדות לחירות אומרים שירה (ביצירת מצרים) ממיתה לחיים לא כל שכן.

הטעם שאין אומרים הלל בפורים:

לרב יצחק - לפי שאין אומרים הלל על נס הנעשה בחוץ לארץ אחר שנכנסו לארץ.

לרב נחמן - קריאת המגילה היא ההלל.

לרבא - בשלמא בפסח אומרים הלל שהללו עבדי ה" ולא עבדי פרעה, אבל בפורים לא נגאלו אלא מן המיתה אך עדיין עבדי אחשוורוש אנחנו.

ער שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל הארצות לומר הלל על נס שאירע להם שם, משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה, ולפי כולם אומרים שירה על נס הנעשה בחוץ לארץ קודם כניסתם לארץ ישראל, כמו פסח, לרב נחמן ורבא - כיון שגלו חזר חוץ לארץ למצב הקודם ולומר שירה על נס שהתרחש שם.

הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפליים כיוצאי מצרים, ונבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ואלו נביאים שנמנו לעיל נבואתם הוצרכה לדורות. **נאמר באלקנה: 'יהי איש אחד מן הרמתיים צופים':**

לר' אבהו - אחד ממאתיים צופים שנתנבאו לישראל.

לרבי שמואל בר נחמני - אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו.

לרבי חנין - אדם הבא מבני קורח שעומדים ברומו של עולם, שנאמר 'ובני קורח לא מתו' - מקום נתבצר להם בגיהנום ועמדו עליו.

שבע נביאות - שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר.

'אבי מלכה ואבי יסכה' - יסכה זו שרה, לר' יצחק שסכתה ברוח הקודש, שנאמר 'כל אשר תאמר לך שרה שמע בקולה', דבר אחר שהלל סוכין ביופייה.

'תקח מרים הנביאה אחות אהרן' - שהיתה מתנבאת כשהיא רק אחות אהרן שעתידיה אמה להוליד בן שיושיע את ישראל, ובשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה ואמר לה בתי נתקיימה נבואתך, וכיון שהשליכוהו ליאור טפח על ראשה באומרו בתי היכן נבואתך, וזה שכתוב 'ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו' - מה יהא בסוף נביאותה.

'ודבורה אשה נביאה אשת לפידות' - שהייתה עושה פתילות למשכן שילה.

'והיא יושבת תחת תומר' - שהוא גבוה ואין לו צל ואין אדם יכול להתייחד שם עמה, או כשם שאין לתמר אלא לב אחד - שיש שרף רק בגזעו ולא בענפיו, אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

'ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' - קרני ולא פכי שהתנבאה שדוד ושלמה שנמשחו בקרן תימשך מלכותם, שאלו ויהוא שנמשחו בכך לא תימשך מלכותם.

'אין קדוש כה' כי אין בלתך' - אל תקרי בלתך אלא לבלותיך, שלא כמידת הקדוש ברוך הוא מידת בשר ודם, מידת בשר ודם מעשה ידיו מבליים אותו אבל הקדוש ברוך הוא מבלי מעשה ידיו.

'אין צור כאלוקינו' - אף צייר כאלוקינו, אדם צר צורה על גבי כותל ואינו יכול להטיל בו רוח ונשמה קרביים ובני מעיים, אבל הקדוש ברוך הוא צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרביים ובני מעיים.

דף י"ד - ע"ב

המקור שהיתה אביגיל נביאה, שנאמר בה: 'והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר' ולא כתוב 'מן ההר' - שעל עסקי דם הבא מן הסתרים דברה עם דוד, אמר לה וכי מראים דם בלילה? אמרה לו: וכי דנים דיני נפשות בלילה (להרוג את נבל)? אמר לה: מורד במלכות הוא ואין צריך לדנו, אמרה לו: עדיין שאלו קיים ולא יצא טבעך בעולם, אמר לה: 'ברוך טעמך וברוכה את אשר כלתני (מנעת אותי) היום הזה מבא בדמים' - דם נדה ושפיכת דמים, אמרה לו: 'ולא תהיה זאת לך פלוקה', זאת' מכלל שיש אחרת שיכשל זה מעשה של בת שבע (הרי שנביאה הייתה). **'והטיב ה' לאדוני וזכרת את אמתך'** - כמאמרי העולם 'בשעה שהאשה מדברת היא טווה', האווז משפיל ראשו בהליכתו אבל עיניו צופות למרחוק - שאף בשעה שהיתה מדברת על בעלה מזכירה עצמה שאם ימות ישאנה.

חולדה הנביאה לא הקפיד עליה ירמיה על שהתנבאה במקומו - מפני שהייתה קרובתו. ויאשיה המלך שלח את חלקיהו הכהן וכו' אל חולדה הנביאה (לדעת מה חרוץ אף ה) ולא אל ירמיה - לרבי רבי שילא מפני שנשים רחמניות הם, ולרבי יוחנן מפני שירמיה לא היה שהלך להחזיר עשרת השבטים.

ירמיה החזיר עשרת השבטים, כמו שמצינו בקרא ביחזקאל שנתנבא שיהא היובל בטל, וע"כ שחזרו עשרת השבטים לארץ שאין היובל קיים אלא בזמן שכל יושבי הארץ עליה.

יאשיהו בן אמון מלך על עשרת השבטים אחר שחזרו, שכתוב ביאשיהו ששרף עצמות הכומרים בבית אל על המזבח שעשה ירבעם, הגם שהיה מקום מלכי ישראל ולא של מלכי בית דוד הרי שמלך על כל ישראל, או מהפסוק 'גם יהודה שת קציר לך בשושי שבות עמי' - יאשיהו שהוא מיהודה עשה חיל וגדולה כששבו עם ישראל.

אסתר הייתה נביאה - שנאמר 'ותלבש אסתר מלכות' ולא 'בגדי מלכות', שלבשה רוח הקודש, וכמו שנאמר 'רוח לבשה את עמי'.

לא נאה שיבות לנשים - שתי נשים היו נביאות ושמותיהם מאוסים והתנהגו בגאווה, דבורה - שכתוב 'ותשלח ותקרא לברק' והיא לא הלכה אליו, חולדה - שאמרה לשלוחי יאשיהו המלך 'אמרו לאיש' ולא אמרה אמרו למלך.

מרחב הזונה יצאו שמונה נביאים כהנים - נריה ברוך שריה מחסיה ירמיה חלקיה חנמאל שלום. לרבי יהודה אף חולדה יצאה ממנה, שהתגיירה ונשאה יהושע בן נון ולא היו להם בנים אלא בנות ויצאה מהם חולדה הנביאה.

דף ט"ז - ע"א
חלקיה אביו של ירמיה, שלום אביו של חנמאל, נריה אביו של ברוך ומחסיה אביו של שריה היו נביאים - שכל מקום כשמדברים מנביאות ומזכירים הנביא עם שם אביו בידוע שגם אביו נביא, שמו ולא שם אביו - בידוע שהוא נביא ואין אביו נביא, שמו ושם עירו - בידוע שהוא מאותו עיר (שנולד בה. מהרש"א), שמו ולא שם עירו - בידוע שהוא מירושלים.

כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופרט לך הכתוב באחד מהם לשבח בידוע שהוא צדיק בן צדיק וכל שפרט באחד מהם לגנאי בידוע שהוא רשע בן רשע.

ברוך בן נריה ושריה בן מחסיה ודניאל ומרדכי בלשן וחגי זכריה ומלאכי כולם נתנבאו בשנת שתיים לדריוש השני שיחזרו לבנות בית המקדש. **מלאכי** -

לרבי יהושע בן קרחה זה עזרא, ורב נחמן אמר שכן מסתבר מפני שהזכיר על אותו דבר שהזכיר עזרא, וחכמים חולקים ואומרים שהוא אחר ששמו מלאכי, לרב נחמן זה מרדכי ואיתותיב מבתיא שכתוב שמרדכי ומלאכי שניהם נתנבאו. **ארבע נשים יפיפיות היו בעולם** שרה רחב אביגיל ואסתר, או ושתי למי שסובר אסתר ירקרוקת הייתה.

רחב - המזכיר שמה נגרה אחר תאות זנות, ואם יודעה ומכירה כשאומר 'רחב רחב' מיד ניקרי, יעל - נגרה השומע קולה, אביגיל בזכירתה, מיכל בת שאול בראייתה.

'מרדכי... ויצעק צעקה גדולה ומרה' - לרב צעק גבה לבו של המן מאחשוורוש, שמלאו לבו לדבר מה שלא עלה בלב אחשוורוש, לשמואל גבר מלכא עילאה ממלכא דתתאה, ונתכוון בלשון סגי נהור.

'ותתחלחל המלכה מאוד' - נתמסמס חלל גופה, לרב שפירסה נדה לר' ירמיה שהוצרכה לנקביה.

'תקרא אסתר להתך' - זה דניאל, לרב שחתכוהו בימי אחשוורוש מגדולתו שהיתה לו בימי בלשצר ודריוש המדי וכורש, לשמואל שכל דברי המלכות נחתכים על פיו.

'לדעת מה זה ועל מה זה' - שלחה לו: שמה עברו ישראל על חמשה חומשי תורה שכתוב בהם 'מזה ומזה הם כתובים'.

'ויגידו למרדכי את דברי אסתר' - על ידי אחרים ולא על ידי התך, כיון שאסתר הטיבה שיאנה יכולה לבוא אל המלך ולא משיבים על הקללה.

'ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי' - שעד עכשיו באונס ועכשיו ברצון, וכשם שאבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך.

'ויעבור מרדכי' - לרב שהעביר יום טוב ראשון של פסח בתענית, לשמואל שעבר שלולית מים לאסוף היהודים שבעבר השני.

'ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות' ולא כתוב בגדי מלכות, שלבשה רוח הקודש.

אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהרי שני גדולי הדור בירכו שני הדיוטות ונתקיים, ארונה בירך לדוד, ודורש לדניאל.

אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קילל את שרה 'הנה הוא לך כסות עיניים' ונתקיים ביצחק - 'ותכנין עיניו'.

מידת בשר ודם שופת קדירה ואחר כך נותן לתוכה מים, אבל הקדוש ברוך הוא נותן מים (בעניים) ואחר כך שופת הקדירה (להעלות העניים על הארץ).

כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר 'ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי'.

צדיק אבד לדורו אבד, משל לאדם שנאבדה לו מרגלית כל מקום שהיא מרגלית שמה ולא נאבדה אלא לבעליה.

'וכל זה איננו שוה לי' - שהמן מכר את עצמו למרדכי לפני ימים רבים עבור ככרי לחם, ומרדכי תבעו, וקראו לו עבד שנקנה בככרות לחם, וכל גנזיו חקוקים על ליבו ובשעה שראה מרדכי אמר כל זה איננו שוה לי.

דף ט"ז - ע"ב

עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק - שנאמר 'ביום ההוא ה' צבאות לעטרת צבי (לעושים צביון) ולצפירת תפארה (למציני תפארת) לשאר עמו (למי שמשיע עצמו כשירים) ולרוח משפט (הדן יצרו וכופה לשוב תשובה) וליושב על המשפט (הדן דין אמת לאמתו) ולגבורה (זה המתגבר על יצרו) משיבי מלחמה (שנושאים ונותנים במלחמתה של תורה) שער' (ת"ח שמשכמים ומעריכים בבתי כנסת ובבתי המדרש). אמרה מדת הדין: ריבונו של עולם מה נשתנה ישראל מאומות העולם, אמר לה הקדוש ברוך הוא: ישראל עסקו בתורה, אמרה לו: 'גם אלה ביין שגו ובשכר תעו פקו פלילה' שצריך לדונם לגיהנום.

ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית - כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכניה, אמרה: 'א-לי א-לי למה עזבתני', שמה אתה דן על שוגג כמוזד ועל אונס כרצון, או שמה על שקראתי את אחשוורוש כלב שנאמר 'הצילה מחזרב נפשי מיד כלב יחידתי' מיד חזרה ואמרה אריה.

'ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב' - שלושה מלאכי השרת נזדמן לה באותה שעה, אחד הגביה את צווארה, אחד משך חוט של חסד עליה, ואחד מתח השרביט אליה - לרבי ירמיה ב' אמות היה והעמידו על י"ב וי"א על ט"ו, וי"א על עשרים וארבע, וי"א על ס', וי"א על ר'.

'ותשלח את אמתה' שכתוב בבת פרעה, ו'שיני רשעים שברת' שכתוב לענין עוג מלך הבשן התארכו ששים אמה.

'ויאמר לה המלך... מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש' - ולא כל המלכות ולא דבר שחוצץ למלכות והוא בנין בית המקדש שהוא באמצע העולם.

מה ראתה אסתר שזימנה את המן -

לרבי אליעזר פחים טמנה לו,

לרבי יהושע שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם,

לרבי מאיר כדי שלא ימרוד במלך שהייתה שעתו מצלחת,

לרבי יהודה כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית,

לרבי נחמיה כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסיחו דעתם מן הרחמים,

לרבי יוסי כדי שיהא מצוי לה בכל עת אולי תוכל להכשילו,

לרבי שמעון בן מנסיא אולי ירגיש המקום שאני מקרבת או צריכה להחניף שונאיהם של ישראל ויעשה לנו נס,

לרבי יהושע בן קרחה אסביר לו פנים ויחשדני המלך ויהרוג את שנינו ותבטל הגזרה,

לרבן גמליאל שמלך הפכפכן היה וחוזר בדיבורו ואם לא יהא מזומן תעבור השעה ויחזור בו,

לרבי אליעזר המודעי כדי שיקנא בו המלך ויקנאו בו שאר השרים, לרבה 'לפני שבר גאון',

לאבאי ורבא כמו שמצינו בבלשצר וסיעתו שמתוך משתה באה להם פורענות.

אליהו אמר לרבה בר אבוא שאסתר הזמינה המן מחמת כל הטעמים של התנאים והאמוראים.

'רוב בניו' - לרב - שלושים היו, עשר מתו עשר נתלו עשר מחזרים על הפתחים, לרבנן - אותם המחזרים על הפתחים היו שבעים, לרמי בר אבא - 208 בנים היו לו כמניין 'רוב'.

'בלילה ההוא נדדה שנת המלך': לרבי תנחום - שנת מלכו של עולם. לרבנן - נדדו עליונים לתחתונים (שני פירושים, א. שהמלאכים העליונים בהילו את אחשוורוש שישלם טובה למי שעשה, ב. שההילו את ישראל שירבו בתחוננים). לרבא - שנת אחשוורוש, שהיה טרוד במחשבתו שאסתר זימנה להמן שמה נוטלים עצה להרגו, ואילו היה לו מי שאהבה היה מודיע לו, שמה עשה לי אדם טובה ולא פרעתי ולכן אין אדם מגלה לי, מיד אמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים.

'ויחיו נקראים' - שהיו נקראים מאליהם (שלא נאמר 'ויקראו לפניו' מהרש"א).

'זימצא כתוב' ולא 'כתב', שמשני סופר המלך היה מוחק וגבריאל כותב, ומה כתב שלמטה של זכותם של ישראל אינו נמחק כתב שלמעלה לא כל שכן.

מגילה דף ט"ז. יום ג' פרשת וארא - כ"ד טבת תשפ"ב

דף ט"ז - ע"א

'לא נעשה עמו דבר' - לא מפני אהבתם למרדכי אמרו כן, אלא מפני שנאה להמן.

'לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו' - לעצמו ולהמן.

'ויאמר המלך להמן... ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך', אמר לו: איזה מרדכי, אמר לו: היהודי, אמר לו: הרבה מרדכי יש ביהודים, אמר לו: היושב בשער המלך, אמר לו: די אם תתן לו כפר אחד נהר אחד לגבות ממנו מסים, אמר לו: גם את זה תן לו - 'אל תפל דבר מכל אשר דברת'.

'ויקח המן את הלבוש ואת הסוס' / כשבא המן לקחת את מרדכי היה באמצע ללמד לתלמידיו הלכות קמיצה / מרדכי ירא ואמר לתלמידיו שילכו כדי שלא ישרפו בגחלתו / התעטף מרדכי והתפלל והמתין המן עד שגמר / אמר המן קומץ קמח שלכם דחה עשרת אלפים ככר כסף שלי / אמר לו מרדכי: רשע! עבד שקנה נכסים עבד ונכסים למי? / אמר לו המן שילבש הלבוש וירכב על הסוס כרצון המלך / אמר לו שאינו יכול להשתמש בכלי המלך עד שיכנס למרחץ ויטפרו / אמר לו המלך לטורר כל המרחצאות ולהחביא כל הספרים כדי שהמן ירחיף ויספרו בעצמו / בשעה שלקחו למרדכי נאנח על שחשוב למלך יותר שמל השרים נעשה בלן וספר / אמר לו מרדכי: והלא היית ספר של כפר קרצום (כ"ב שנה) / אמר מרדכי שאין יכול לעלות על הסוס מפני חולשת התעניות / התכופף המן ומרדכי עלה עליו ובעט בו / אמר לו המן: כתיב 'בנפול אויבך אל תשמח', אמר לו מרדכי: זה בישראל אבל בעכו"ם כתיב 'ואתה על במותימו תדרוך' / כשעבר ברחוב של המן הייתה בתו על הגג וחשבה שהרוכב הוא אביה והמנהיג הוא מרדכי ושפכה על ראש אביה כלי חרס מלא של בית הכסא / הרים עיניו וראתה שהוא אביה נפלה מהגג ומתה / 'וישב מרדכי אל שער המלך' - לשקו ותעניתו, 'והמן נדחף אל ביתו אבל (על בתו) וחפוי ראש' על מה שאירע לו.

'ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו... ויאמרו לו חכמיו' - כל האומר דבר חכמה אפילו באומות העולם נקרא חכם, שאמרו לו: 'אם מזרע היהודים' - אם הוא משאר שבטים תוכל לו, אך אם הוא מיהודה ובנימין אפרים ומנשה 'לא תוכל לו'.

'כי נפל תפול לפניו' - שתי נפילות, שכשישראל יורדים יורדים עד לעפר וכשהם עולים עולים עד לכוכבים, וכיון שהחילות לנפול לפני מרדכי תמשיך ליפול לפניו.

'כרי אינו הצר שזה בנזק המלך' - צר זה (המן) אינו חושש בנזק המלך, קינא בושתי והרגה ועכשיו מקאב בי ורוצה להרגני.

'ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה' - ב' פעמים ויאמר, בתחילה על ידי מתורגמן, כיון שאמרה לו שהיא בת מלכים (שאלו) - מיד 'ויאמר לאסתר המלכה'.

'ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה' מריבוי דבריה למדים שהראתה על אחשוורוש ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן.

'והמלך קם בחמתו... והמלך שב מגנת הביתן' - מה קימה בחימה אף שיבה

בחימה, שמצא מלאכי השרת שנדמו לו כאנשים עוקרים אילנות הגינה ואמרו שכך ציוה המן.

'והמן נופל על המטה' ולא כתיב 'נפל' - שבא מלאך והפילו עליה, אמר אחשוורוש: ויי מבית ויי מחוץ.

חרבונה רשע היה ושותף בעצה לתלות את מרדכי, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברח.

'וישלך עליו ולא יחמול, מידו ברוח יברח' - הקדוש ברוך הוא משליך פורענות על הרשע בלי חמלה, ובני סיעתו וחבריו בורחים ממנו.

'וחמת המלך שככה' - שתי שכיות, של מלכו של עולם ושל אחשוורוש. וי"א שתייהם של אחשוורוש - שהיה כועס על המן על הרעה שעשה לאסתר ולושותי.

'לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן... וחמש חליפות' - רמז לו שעתיד לצאת ממנו מרדכי שיצא מלפני המלך בחמישה לבושי מלכות.

דף ט"ז - ע"ב

בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

'ויפול על צוארי בנימין אחיו' - בכך על שני מקדשות שעתידים להיות בחלקו של בנימין ועתידים להיחרב. 'ובנימין בכה על צואריו' - על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד להיחרב.

'והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין' - כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתו כך אין בלבי עליכם. 'כי פי המדבר עליכם' - כפי כן לבי.

'ולאבי שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים' - יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו וטוב לו מהכל.

'וישתחו ישראל על ראש המטה' - תעלא בעידנא סגיד ליה.

'זינחם אותם וידבר על לבם' - אמר להם דברים שמתקבלים על הלב, ומה עשר נרות (י' שבטים) לא יכלו לכבות נר אחד (יוסף), נר אחד היאך יכול לכבות עשר נרות.

'ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר', אורה זו תורה - 'ותורה אור', שמחה זה יום טוב - 'ושמחת בחגך', ששון זו מילה - 'שש אנכי על אמרתך', ויקר אלו תפילין - 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' - מפני האות שבתפילין שבראש. שעל כל אלה גזר המן.

'עשרת בני המן ותיבת עשרת' צריך לומר בנשימה אחת, שכולם הוציאו נשמתם כאחד.

ויז של וזיתא' צריך למתוח כעץ גדול, שכולם נתלו על עץ אחד בזקיפה זה למטה מזה.

כל השירות נכתבות אריח (הכתב) על גבי לבינה (החלק, שהוא כפלים מן הכתב) ולבינה על גבי אריח חוץ מעשרת בני המן ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה שלא תהא תקומה למפלתם.

'ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים...' - התחיל לדבר בלשון כעס בא מלאך וסטריו על פיו ואמר 'מה שאלתך'.

'ובבואה לפני המלך אמר עם הספר' ולא כתוב 'אמרה' - שיקראו כל שנה בפה מה שכתוב בספר - ממגילה הכתובה לפנייהם, שבאה אסתר לפני המלך להתחנן לו.

'דברי שלום ואמת' - מגילה צריכה שרטוט כאמיתה של ספר תורה שצריך שרטוט מהלכה למשה מסיני.

סוף הפסוק 'דברי הצומות וזעקתם' נמשך לפסוק שלאחריו 'ומאמר אסתר קיים דברי הפורים' - על ידי דברי צומות ומאמר אסתר למלך נעשה הנס.

'ורצוי לרוב אחיו' ולא לכל אחיו - שפירשו ממנו מקצת סנהדרין לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה.

גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות - שמקודם נחשב מרדכי לאחר ד' חכמים, ולמשנעשה שר ירד מחשיבותו אצל חכמים ונחשב אחר ה' חכמים.

גדול תלמוד תורה יותר מבניין בית המקדש - שכל זמן שברוך בן נריה קיים ולימד תורה בבבל לא הניחו עזרא לעלות לארץ ישראל.

מגילה דף י"ז. יום ד' פרשת וארא - כ"ה טבת תשפ"ב

דף י"ז - ע"א

גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם - שכל ארבע עשרה שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש, ורק על עשרים ושתים שנים שנשתהה בבית לבן ובדרך נענש.

התורה מנתה שנותיו של ישמעאל ומה לנו למנות שנות הרשעים? כדי לידע ליחס בהם שנותיו של יעקב באיזה פרק משנותיו עבר עליו כל הקורות אותו, ומהם אנו לומדים ששימש בבית עבר י"ד שנה.

ישמעאל היה בן י"ד שנים כשנולד יצחק, ויצחק היה בן ס' שנה כשנולד יעקב וישמעאל היה אז בן ע"ד, ישמעאל חי עוד ס"ג שנים שהרי מת כשהיה קל"ז שנים, ויעקב היה אז בן ס"ג, ובאותו פרק שמת נתברך יעקב מאביו ושלחו לפדן ארם לישא בת לבן, ומחמת כן קידש שמת את מחלת בת ישמעאל ומת ישמעאל לפני נשואיה, ועוד י"ד שנים שהיה בבית לבן עד כשנולד יוסף, ויוסף היה בן ל' כשעמד לפני פרעה, ועוד ז' שנים של שנות השובע וב' שנים של שנות הרעב, ולפי חשבון זה היה יעקב קט"ז שנה, ואז עמד לפני פרעה ואמר שהוא ק"ל שנה? אלא משום שהיה טמון בבית עבר י"ד שנה כשהיה בן ס"ג עד שהיה בן ע"ד שאז עמד על הבאר.

'וילך עשיו... ויקח את מחלת בת ישמעאל... אחות נביות' - מיתור 'אחות נביות' למדים שקידשה ישמעאל לעשיו ומת, והשיאה נביות אחיה.

עבר מת שתי שנים אחר שיצא יעקב ממנו והלך לארם נהריים.

יוסף פירש מאביו כ"ב שנה כמניין השנים שפירש יעקב אבינו מאביו.

